

JURYRAPPORT

De VNK x PAN Scriptieprijs

November 2023

Met gepaste trots presenteren de Vereniging van Nederlandse Kunsthistorici en PAN Amsterdam de genomineerden en de winnaar van de VNK x PAN Scriptieprijs 2023. Deze scriptieprijs is door VNK en PAN in het leven geroepen om het wetenschappelijk onderzoek naar de kunst van het verzamelen en het vakgebied van de kunsthandel onder de aandacht brengen en te stimuleren.

Jonge kunsthistorici die een masterscriptie schreven over één of meerdere facetten van het brede spectrum van het kunst verzamelen en/of de kunsthandel, werden uitgenodigd om hun scriptie in te sturen. Uit de inzendingen heeft de jury een shortlist samengesteld van drie genomineerden en van deze shortlist één kandidaat tot winnaar uitgeroepen. De jury bestond uit Mark Grol (algemeen directeur van PAN Amsterdam), Marion van der Marel (bestuurslid van de VNK), Rachel Esner (docent Kunstgeschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam en directeur Onderzoekschool Kunstgeschiedenis) en Robert-Jan de Jonge (antiquariaathouder en specialist antieke kaarten en 19e tot en met 21e -eeuwse prenten en tekeningen).

Bij de beoordeling van de scripties is onder andere gekeken of de scriptie leidt tot relevante en vernieuwende inzichten binnen het kunsthistorische veld op het gebied van (de geschiedenis van) de kunstmarkt, het verzamelen en/of het samenstellen van kunstcollecties. Daarnaast is gekeken naar het wetenschappelijk niveau van de scriptie (bijvoorbeeld kritische houding, argumentatie, opbouw en originele benadering van het onderwerp).

De genomineerden

Voor de tweede editie van deze scriptieprijs zonden net afgestudeerde kunsthistorici wederom scripties in met zeer gevarieerde onderwerpen. Opvallend waren dit jaar weliswaar twee thema's waar we niet omheen konden; vrouwen in de kunst waren en zijn een hot topic, en ook de problematiek rondom roofkunst had de nodige aandacht in de scripties van de masterstudenten. Daarnaast las de jury onder andere scripties over het internationale karakter van de Nederlandse beeldhouwkunst en de praktijk van de kunstveilingen in Nederland in de achttiende eeuw. Om maar aan te geven hoe divers het vakgebied van de kunsthistoricus is. Uit alle inzendingen koos de jury uiteindelijk drie genomineerden. De genomineerden voor de VNK x PAN Scriptieprijs 2023 zijn:

Anne-Linde Ruiter voor haar scriptie *Margaretha Cornelia Boellaard: kunstenaar, verzamelaar en begunstiger*

Eleonore Thole met *Tweemaal velig gesteld of tweemaal geroofd? De Russische Trofeekunswet in het licht van de Washington Principles*

en

Femke Valkhoff voor *Out of the Shadows: An Interdisciplinary Research into the Agency of Seventeenth Century Haarlem Brewsters within their Family, the Brewery and with Regard to Portraits Commissioned for the Household*

Anne-Linde Ruiter

Anne-Linde Ruiter studeerde kunstgeschiedenis aan de UvA, waar zij momenteel ook nog een master Kunst, Markt en Connaissieurschap doet én de duale master Curating Art and Cultures. Daarnaast is zij conservator in opleiding bij het Rijksmuseum.

Met haar scriptie over Margaretha Cornelia Boellaard behandelt Anne-Linde Ruiter het actuele en relevante onderwerp van de vrouw in de kunst. Boellaard was behalve een vrouwelijke kunstenaar, ook een belangrijke vrouwelijke verzamelaar en mecenas. Vooral de combinatie van de drie rollen maakt dat het onderzoek naar Margaretha Cornelia Boellaard vernieuwend te noemen is. Anne-Linde Ruiter onderzoekt de positie van Boellaard in de Nederlandse culturele wereld van de negentiende eeuw alsook de omvang en de impact van haar handelingen, zowel als kunstenaar, verzamelaar en als mecenas. Daarbij brengt ze nieuwe informatie aan het licht over Boellaards persoon, haar activiteiten in de kunstwereld en haar verzameling.

Ruiter deed dit in een prettige schrijfstijl en door middel van een gedegen wetenschappelijk onderzoek. Aan de basis van haar scriptie ligt veel origineel archiefonderzoek waarbij ze gebruik maakt van primaire bronnen zoals Boellaards brieven en haar testament. De jury was onder de indruk van de reconstructie die Ruiter maakte van Boellaards kunstcollectie. Een verzameling die grote betekenis heeft, onder andere omdat zij die voor een deel schonk aan het Rijksmuseum en Museum Boijmans van Beuningen en daarmee toegankelijk maakte voor het publiek.

Eleonore Thole

Eleonore Thole studeerde kunstgeschiedenis aan de UvA en deed daar haar master in de kunstgeschiedenis van de moderne en hedendaagse tijd. Momenteel is Eleonore onder andere lid van de herkomstonderzoeksgroep 'Looted Art: Provenance Research and Restitution in the Netherlands', die onder leiding staat van prof. dr. Gregor Langfeld.

Eleonore toont in haar scriptie aan hoe de Russische wetgeving inzake roofkunst zich verhoudt tot de wetgeving van 'Het Westen'. Ze plaatst de Russische Trofeekunswet in verband met de Washington Principles, zowel vanuit een (kunst)historisch als een juridisch

perspectief. Een actueel en relevant onderwerp (ook voor de kunsthandel) gezien de oorlog in Oekraïne en de kunstroof die daar in dit verband plaatsvindt.

De jury noemt het werk van Thole kritisch en vernieuwend. De vergelijking tussen de Russische en de Westerse benadering van roofkunst en restitutie is interessant en origineel, en biedt een nieuw, niet-Westers perspectief op het probleem van de kunstrestitutie. Thole's onderzoek is kwalitatief goed en ze geeft blijk van een gedegen begrip van het onderwerp en de context ervan. Ze heeft daarbij gebruik gemaakt van interessante literatuur en met name haar uiteenzetting over de Russische roof van kunstobjecten in de periode direct na de Tweede Wereldoorlog vond de jury fascinerend.

Femke Valkhoff

Femke Valkhoff deed een bachelor Media, Kunst, Design en Architectuur aan de Vrije Universiteit van Amsterdam en daarna een research master Art of the Netherlands, een onderdeel van de duale master Curating Art and Cultures. Sinds een jaar is Femke werkzaam als junior docent aan de Vrije Universiteit.

De voortreffelijk geschreven scriptie van Femke Valkhoff gaat over de vrouwen in de Haarlemse brouwersfamilies van de zeventiende eeuw. Valkhoff laat het licht schijnen op de rol van de vrouw in het beheren van de economische, politieke en sociale status van haar huishouden. De in opdracht geschilderde portretten van de familie waren een belangrijke factor in het uitstralen van deze status. Het onderzoek van Valkhoff laat zien dat, gezien de veelzijdige en invloedrijke rol die de vrouwen hadden in het beheren van deze familiestatus, de portretten niet langer te worden beschouwd als van slechts 'de vrouw van', maar dat aan deze portretten een nieuwe waarde kan worden toegekend.

Het onderzoek dat aan deze scriptie ten grondslag ligt is zeer sterk, waarbij Valkhoff een duidelijke uiteenzetting geeft van de relevantie van haar onderzoek. Voor haar onderzoek hanteert ze een bewonderenswaardige interdisciplinaire benadering. Bovendien is deze masterscriptie zeer goed geschreven, prettig leesbaar en aantrekkelijk vormgegeven.

Winnaar

Uit deze drie voortreffelijke kandidaten kon de jury natuurlijk slechts één winnaar kiezen. De drie genomineerden voldeden op diverse fronten aan de eisen van de scriptieprijs. De winnaar van de VNK x PAN Scriptieprijs 2023 schreef een gedegen masterscriptie over een relevant en actueel thema, dat een reflectie is van de hedendaagse Zeitgeist. Het onderwerp van de winnende scriptie sluit bovendien heel mooi aan bij de doelstelling van de scriptieprijs. De winnaar van de VNK x PAN Scriptieprijs 2023 is:

ANNE-LINDE RUITER